

Voorjaarsnota 2025: wortels en vleugels voor Limburg

Voorzitter,

'Wortels en vleugels'

Toen ik uitvloog en ging studeren in Amsterdam was dat wat mijn vader op een kaartje schreef dat me altijd is bijgebleven. Wortels en vleugels, dat was wat mijn ouders me wensten en mee hadden willen geven. Vertrouwen om de wereld in te gaan, met de zekerheid van een thuis om naar terug te keren.

En hoewel ze toen wel eens graptten dat beej os Marlou 'misschien de vleugels wel iets beter waren gelukt' bleek al vrij snel het omgekeerde. Want mijn sterke wortels brachten me nog amper afgestudeerd al terug naar Limburg, voor mijn allereerste baan, hier in dit huis.

Voorzitter,

Simone Weil schreef een boek over die wortels, die bijna net zo'n primaire levensbehoefte zijn als eten. Weil analyseerde het Frankrijk van de jaren '40 en noemde het 'ontworteld'. Mensen hadden hun geloof in iets groters verloren, de politiek sprak niet meer tot de verbeelding, gedeelde verhalen verdwenen.

Ontworteling dreigt vandaag de dag opnieuw. In de wereld. Ons land. En ook onze provincie.

Want terwijl alles van buiten, ook in deze begroting, groen of 'prima' lijkt, de economie draait, de democratie functioneert, de instituties zijn er nog... Groeien de verschillen tussen Limburgers. Staat de volgende generatie onder druk. En krimpt het vertrouwen. En wankelt, of brokkelt ook ons fundament.

Precies zoals een steeds warmer klimaat ervoor zorgt dat planten letterlijk minder diep wortelen, zorgt de verhitting van het debat voor vervreemding.

Voorzitter,

Juist nu moeten we zorgen voor onze wortels. En werken aan politiek vanuit waarden. Met verhalen die verbinden, niet verdelen.

Want een boom zonder wortels valt bij de eerste storm. En een provincie zonder wortels wankelt, juist in deze tijd van crisis na crisis.

Voorzitter,

Werk aan de wortels! Dat is mijn wens voor Limburg. De oproep bij deze Voorjaarsnota. En de opdracht aan ons als politiek. *Om water en ruimte te geven waar nodig. Zodat Limburg ook straks, voor die volgende generatie Limburgers, blijft bloeien en boeien.*

Financiële wortels

'De wereld staat op zijn kop want er hangt een ravijn boven ons hoofd' - zo voelt de herijking van het provinciefonds. Deze raakt alle toekomstige begrotingen. Met onderbestedingen van 161 en 105 miljoen euro hebben we ruimte, maar ook onzekerheid.

Daarom vraag ik het college vóór begroting 2026 helder in kaart te brengen wat verschillende scenario's betekenen voor Limburg en welke mogelijkheden we hebben met ons eigen vermogen.

Dictum:

- Vóór de begroting 2026 in kaart te brengen:
 - A. Wat de gevolgen zijn van de verschillende scenario's van de herijking en verevening van het provinciefonds in vergelijking met de huidige provinciale begroting;
 - B. Welke gevolgen deze herijking heeft voor de financiële positie van de provincie Limburg en haar reeds bestaande revolverende fondsen;
 - C. Welke ruimte en mogelijkheden Limburg, met haar eigen vermogen en groeiende reserve, heeft in aanloop naar deze herijking om al dan niet autonome beleidsambities te bereiken met financiële instrumenten, zoals een revolverend fonds;

Waar staat Limburg in de structurele lasten voor infrastructuur en wat is voor ons een aanvaardbaar voorzieningenniveau voor het openbaar vervoer? Hoe ziet dat er wat ons betreft uit?

Hetzelfde geldt voor natuurbeheer. Heeft Limburg dat in beeld? Hoe verloopt die onderhandeling straks?

Over vleugels... En dan nog Maastricht Aachen Airport. Ook daar is al veel over gezegd.

Mijn vraag bij deze begroting is, nu de eerder beschikte middelen langzaam opdrogen.

Verwacht uw College een nieuwe financiële vraag? Wanneer en hoe?

Democratische Wortels

Hoe kunnen we beleid beoordelen als de indicatoren data van vóór deze bestuursperiode bevatten? Dat is besturen door alleen in de achteruitkijkspiegel te kijken.

Ik vraag het college om in begroting 2026 de resultaten en activiteiten uit onze zeven beleidskaders als indicatoren op te nemen. Alleen zo kunnen we onze democratische verantwoordelijkheid waarmaken. Ik lees het dictum voor, maar zal hem voor de tweede termijn samenvoegen met dhr. Sol.

In de begroting 2026 en alle nieuwe P&C-documenten ten aanzien van de voortgang van beleidskaders:

- *De gebruikte data te behouden om de bredere ontwikkeling van onze provincie te monitoren, maar:*
- *Als indicatoren de resultaten en activiteiten uit de doelenbomen van de zeven door PS vastgestelde beleidskaders op te nemen*

En/of met een ander voorstel te komen voor indicatoren waarmee Provinciale Staten in staat zijn de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde beleid en de daadwerkelijke financiële en inhoudelijke realisatie te controleren.

Sociale Wortels

Één op de drie vijftienjarigen en één op de zes Limburgers boven 18 heeft moeite met lezen en schrijven. Dit kost Nederland meer dan 1 miljard euro per jaar.

D66 is blij met de aanpak laaggeletterdheid. En gratis bibliotheeklidmaatschappen. Maar daarmee zijn we er nog l ng niet. We moeten ook vóór, buiten en na school lezen stimuleren. Daarom vraag ik onderzoek naar gerichte acties - gezinsaanpakken, schoolbibliotheken, taalhuizen.

En omdat Friesland het wereldrecord voorlezen probeert te vestigen met 100 uur, willen we in Limburg dat record verbreken met 110 uur. Want lezen geeft wortels  n vleugels.

Dictum:

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om:

- Te onderzoeken welke gerichte, aanvullende acties vanuit het aanvalsplan laaggeletterdheid en/of de subsidieregeling bibliotheek en maatschappij kunnen worden ondernomen om het voorlezen aan en lezen door Limburgers van 0 tot 21 jaar concreet in de komende twee jaar te bevorderen, bijvoorbeeld middels gezinsaanpakken, schoolbibliotheken of taalhuizen in bibliotheken;
- In samenhang met onderwijs- en arbeidsmarktbeleid te verkennen of en hoe in Limburg de opleidingsinfrastructuur voor taalonderwijs kan worden versterkt, zodat meer laaggeletterden een opleiding kunnen volgen, een diploma kunnen ontvangen en/of kunnen doorstromen naar een MBO-opleiding;
- Hierover Provinciale Staten vóór de begroting van 2026 te informeren.

En spreken uit om:

- Het belang van lezen, voorlezen en het vergroten van taalvaardigheid ook in Limburg op de kaart te willen zetten en in 2026 in de week van preventie in Limburg in 2026 het Friese record voorlezen te willen verbreken met 110 uur;

Fysieke Wortels

Veel leegstand, grote woningbouwopgave. Overijssel toont hoe het kan via revolverende investeringen. Daarom vraagt D66 vandaag: kan Limburg niet ook een transformatiefonds krijgen?

Is de gedeputeerde bereid om met gemeenten in gesprek te gaan over een beleidskader voor woningsplitsing en in kaart te brengen hoeveel extra woningen zo gerealiseerd kunnen worden?

We moeten niet wachten op Den Haag, maar doen wat we zelf kunnen. Waar consensus is om te investeren - zoals defensie - moeten we Limburgse kansen pakken. Benut VDL en Brightlands campussen.

Welke kansen ziet u voor 'dual use' projecten?

Draghi is veel genoemd. En roept ons op om te investeren in het dichten van de kloof: in skills. En in financiering. Een algemene vraag: waar ziet uw College daar de mogelijkheden voor? Verder steun voor de goede moties hierover van CDA en SP.

Als het gaat over de skillskloof en het Talent Charter valt het ons telkens op dat we zoveel praten over jongeren in plaats van met. Deze week was de NAVO-top in Den Haag. Mijn vraag aan de gedeputeerde is: zouden we niet een MAVO-top kunnen organiseren in dit Gouvernement? Om de jongeren van nu te vragen waar zij willen werken en wonen in de toekomst?

Voorzitter,

De Einstein Telescope. De grootste opdracht. Wortels. **Ziet het college effecten op de betekenis voor Limburg als de installatie geheel onder Belgische ondergrond komt?**

Voorzitter,

Hoe actief is provincie Limburg op ruimtelijk economisch beleid? Zouden wij niet zoals Gelderland ook een regionaal programma werklocaties moeten hebben?

We lezen in de begroting dat LIOF eind 2025 haar toekomstplan oplevert - dat is te laat voor de begroting. Wat betekent dat? We waren vorig jaar kritisch op het korten van ons budget. Hoe ziet onze subsidierelatie er nou uit? Kan de gedeputeerde ons dat toelichten?

Energie: Van Praten naar Doen

Een makelaar vertelde me onlangs:

“Ondernemers vragen eerst naar de netaansluiting, dan pas naar een foto van het pand”.

Grootschalige opwek staat stil sinds Greenport. Hoeveel bladzijden zijn volgeschreven over energietransitie terwijl anderen onze groene elektriciteit moeten opwekken?

We moeten durven samenwerken met burens. Er staan al windturbines langs de grens. Zet er ook een paar bij met een Limburg-sticker. Als inwoners toch aankijken, laat het dan ook wat opleveren voor de regio. Hoe ziet het College dit? Deelt u de motie van gemeente Roermond op het VNG-congres hierover? En bent u bekend met het voorbeeld uit Losser? Wat leren wij daarvan?

Samenleven: Preventie en Water

Friesland heeft één preventie-aanpak. Wij hebben drie sportakkoorden. Waarom niet drie preventie-akkoorden?

Compliment dat Streetwise aan de slag is met winkeltransformatie!

Water kan onze nieuwe stikstofcrisis worden. Waarom 1,75 miljoen minder op waterkwaliteit bij deze urgentie?

Is het college van mening dat huidige middelen toereikend zijn voor waterkwaliteit en KRW-opgaven? Welke middelen verwachten we nog van het Rijk?

Is het college van plan in 2025 al aan de slag te gaan met waterbergingskansen? Wordt dit actief verkend met gemeenten en waterschappen?

Onze Limburgse musea krijgen steun om te wortelen. **Kijkend naar de toekomst: is het niet goed gemeenten ook aan te spreken op hun verantwoordelijkheid?**

Limburgse taal. Van Rey, het bandje. Kunnen we die ook als optie in het Limburgs aanbieden?

Voorzitter,

Toen ik zes jaar geleden Statenlid mocht worden, begonnen we elke vergadering met de wens 'dat onze arbeid vrucht mag dragen'.

Toen ik bijna drie jaar geleden trouwde, kreeg ik van jullie, mijn collega's in Provinciale Staten, een appelboompje. Vorig jaar bakte ik van de eerste oogst een taart. En dit jaar hangen er weer meer aan.

Deze week spaaiden we dat boompje voorzichtig uit de grond, omdat we onze tuin gaan veranderen. Ik was verrast over hoe diep en goed die boom al geworteld was.

Voorzitter,

Het kan dus. Als we elkaar maar blijven zien en vast weten te houden. Dan zal onze arbeid vrucht dragen. Zorgt verbinding voor verworteling. En is onze provincie sterker dan ooit.